

Energiegemeenschappen als structureel antwoord op de huidige en toekomstige energiecrises

Position Paper

1. Aanleiding

De aanhoudende geopolitieke spanningen en oorlogsdreiging zorgen opnieuw voor onzekerheid op de energiemarkten. Eerdere crises hebben laten zien hoe afhankelijkheid van internationale energieprijzen direct doorwerkt in hoge energierekeningen, energiearmoede en economische instabiliteit.

Tegelijkertijd bestaat er in Nederland en Europa al een bewezen alternatief: energiegemeenschappen¹. Dit zijn lokale, democratisch georganiseerde samenwerkingsverbanden van burgers, bedrijven en gemeenten die samen investeren in en profiteren van duurzame energie. Hernieuwbare energie in eigendom van energiegemeenschappen is niet alleen duurzamer, maar ook minder afhankelijk van internationale marktschommelingen. Daarmee dragen zij bij aan stabielere prijzen, grotere leveringszekerheid en een veerkrachtiger energiesysteem.

2. Kernboodschap

Erken energiegemeenschappen als strategisch instrument binnen het energie- en crisisbeleid. De Europese Unie² beschouwt energiegemeenschappen expliciet als een effectief middel om de impact van energiecrises te beperken en zet hier actief op in. Volg dit voorbeeld en veranker deze rol ook in het Nederlandse beleid.

Energiegemeenschappen leveren:

- Stabiele en betaalbare energieprijzen
- Meer leveringszekerheid
- Economische waarde blijft lokaal
- Meer lokale zeggenschap, maatschappelijk draagvlak en weerbaarheid
- Versnelling van de energietransitie

3. Aantoonbare effecten van energiegemeenschappen

3.1 Stabiele en betaalbare energieprijzen

Energiegemeenschappen leveren energie tegen kostprijs-plus tarieven: gebaseerd op werkelijke productiekosten, met een beperkte opslag voor beheer en investeringen.

¹ Definitie uit de Energiewet: Energiegemeenschap: juridische entiteit die ten behoeve van haar leden, vennoten of aandeelhouders activiteiten op de energiemarkt verricht en als hoofddoel heeft het bieden van milieuvoordelen of economische of sociale voordelen aan haar leden, vennoten of aandeelhouders of aan de plaatselijke gebieden waar ze werkzaam is, en niet is gericht op het maken van winst.

² In het Citizens Energy Package wordt actief ingezet op energiegemeenschappen als middel om energieprijzen stabiel en betaalbaar te houden: https://energy.ec.europa.eu/news/commission-boost-access-affordable-and-clean-energy-all-europeans-2026-03-10_en

Doordat de prijs is gebaseerd op de productiekosten van lokale duurzame energie is de energiegemeenschap minder afhankelijk van de volatiele energiemarkt en op de lange termijn stabiel en lager. De energiegemeenschap is niet winstgedreven en zal daardoor economische voordelen terug laten vloeien naar de leden.

Tijdens de vorige energiecrisis bleven tarieven van meerdere coöperaties stabiel of lager dan de marktprijzen. Onderzoek bevestigt dat energiedelen via energiegemeenschappen bijdraagt aan lagere en stabilere energierekeningen, juist in tijden van crisis³.

3.2 Versterken van leveringszekerheid

Energiegemeenschappen ontwikkelen lokale energiesystemen met opwek, opslag en flexibiliteit. Daardoor:

- Neem lokale gelijktijdigheid van opwek en verbruik toe.
- Wordt de onbalans in het lokale net verminderd.
- Wordt het net efficiënter benut.

Deze decentrale systemen functioneren in samenhang met het nationale energiesysteem, maar kunnen in tijden van crisis zelfstandiger opereren⁴. Dit vergroot de leveringszekerheid en maakt regio's minder kwetsbaar voor externe verstoringen.

3.3 Economische waarde blijft lokaal

Energiegemeenschappen zorgen ervoor dat investeringen en opbrengsten in de regio blijven. Onderzoek uit onder andere Duitsland, België en op EU-niveau laat zien dat:

- 2 tot 8 keer meer economische waarde lokaal blijft⁵.
- Elke publieke euro kan leiden tot 40 tot 60 euro aan extra investeringen door burgers⁶.

Doordat energiegemeenschappen zelf investeren in productie en energie leveren tegen op kosten gebaseerde tarieven, vloeit er minder geld weg naar externe partijen en worden winsten niet onttrokken, maar lokaal benut. Dit resulteert in stabilere en voorspelbare energiekosten voor afnemers.

³ <https://www.cociter.be/cociter-protege-ses-clients-face-aux-risques-de-flambee-des-prix-de-lenergie>

⁴ <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/51a2becb-86e8-11f0-9af8-01aa75ed71a1/>

⁵ Een studie van Energie Partagée laat zien dat energieprojecten in handen van de gemeenschap **2 tot 8 keer meer economische waarde genereren voor de lokale economie** dan private projecten.

⁶ Onderzoek toont aan dat voor elke publieke euro die wordt geïnvesteerd in een energieproject van een gemeenschap, 40 tot 60 euro aan burgerkapitaal wordt gemobiliseerd.

Daarnaast vervullen energiegemeenschappen een belangrijke sociale rol, bijvoorbeeld via energiecoaches die (kwetsbare) huishoudens helpen met energiebesparing en kostenverlaging⁷.

3.4 Versterking van maatschappelijke weerbaarheid

Opschaling van energiegemeenschappen leidt tot een fijnmazig netwerk van lokaal georganiseerde energie-initiatieven.

Deze organisaties hebben een belangrijke maatschappelijke rol:

- mobiliseren van burgers voor energiebesparing;
- ondersteunen van lokale crisismaatregelen;
- versterken van sociale cohesie.

4. Waarom dit juist nú opschaalbaar is

Nederland beschikt al over:

- **700+ energiecoöperaties⁸**
 - professionele ervaring met zon, wind, warmte en opslag;
 - bestaande netwerken en ondersteuningsstructuren.

Tegelijkertijd blijft het potentieel grotendeels onbenut. Belangrijke knelpunten zijn:

- De toegang tot financiering voor elke fase van ontwikkeling is niet voldoende voor de benodigde opschaling.
- Toegang tot kennis en expertise wordt versnipperd in verschillende projecten gefinancierd en georganiseerd.
- Er is geen samenhangend opschalingsprogramma, met de juiste structurele financiering voor energiegemeenschappen.

⁷ Een [studie van TNO](#) beschrijft de rol van energiegemeenschappen en hoe energiecoaches helpen met de besparing van energie bij (kwetsbare) huishoudens.

⁸ <https://www.hier.nu/lokale-energie-monitor-2025>

5. Wat er nodig is

1. Erken energiegemeenschappen als strategisch crisisinstrument

Neem energiegemeenschappen expliciet op in energie- en crisisbeleid en zet ze in voor:

- prijsstabilisatie;
- bescherming van kwetsbare huishoudens;
- versterking van maatschappelijke weerbaarheid;
- ontwikkeling van een decentraal energiesysteem.

2. Richt een nationaal Programma Energiegemeenschappen in

Een structureel programma is nodig voor opschaling, gericht op:

- stimulering van coöperatieve opwek en levering;
- bundeling van kennis en instrumenten;
- passende financiering;

Uit [onderzoek van CE Delft](#)⁹ blijkt dat energiegemeenschappen in 2050 meer dan 25% van de zonnestroom, bijna 60% van de windcapaciteit op land en circa 25% van de duurzame warmtevoorziening kunnen realiseren.

Om het potentieel te realiseren is een structurele investering van circa € 500 miljoen per jaar nodig. Dit maakt het mogelijk om bestaande instrumenten te verbinden en langdurig te investeren in professionalisering en opschaling.

⁹ <https://ce.nl/publicaties/potentie-energiegemeenschappen/>